

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗΣ ΔΕΚΑΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΙ ΚΥΡΙΑΚΗΣ.

ΔΙΑ τεσσάρων αποδείξεων απέδειξεν ὁ πάνσοφος Παῦλος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἀνέστη ἐκ νεκρῶν· διὰ τῆς παραδόσεως, ἣν αὐτὸς παρέλαβε παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τῶν προφητικῶν λόγων τῶν θεῶν γραφῶν, διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν μαρτυρησάντων, ὅτι εἶδον τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν, καὶ διὰ τῆς πίστεως τῶν Κορινθίων, οἵτινες ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Διὰ τούτων δὲ ἀποδείξας τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν, δι' αὐτῆς ἔπειτα καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἐπιχειρημάτων ἀπέδειξεν, ὅτι κοινῶς πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ νεκρῶν ἀνίστανται· τοῦτο δὲ ἦν τότε ὁ κύριος αὐτοῦ σκοπός, ἐπειδὴ τινες τῶν Κορινθίων φθαρέντες ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Ἐπικουρείων, ἔλεγον, « Ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν » οὐκ ἔστιν ». Ὁλέθριος ἀληθῶς ἢ τότε φθαρὰ, ὀλεθριωτέρα ὁμως ἢ ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἡμέραις, ἐπειδὴ ἢ τότε ἴσως περιεκλείετο εἰς μόνην τὴν Κόρινθον, ἢ δὲ σημερινὴ περιέρχεται εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

Ἐφάνησαν ἐν ταῖς καθ' ἡμᾶς ἡμέραις

ὑπὲρ ἄλλοτε ποτε ἄνδρες « λαλοῦντες, ^{Π. 2. 30.} » κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Παύλου, διεστραμμένα », τὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν ἀρνούμενοι, καὶ πάντα τὰ πιστευόμενα χλευάζοντες. Ἄνθρωποι δὲ εἰσιν οὗτοι παμπόνηροι, οἵτινες γνωρίζοντες, ὅτι τὸ μὲν οἰκοδομῆσαι ἐστὶ δύσκολον, τὸ δὲ κρημνίσαι τὰ οἰκοδομηθέντα, εὐκολον, καὶ βλέποντες, ὅτι πᾶν ἄλλο σύστημα, πλὴν τοῦ χριστιανικοῦ, ἐστὶν αὐτοκατάρχτητον καὶ καταγέλαστον, οὐδὲ ἀλλότριον ἔχουσι σύστημα, οὐδὲ ἴδιον κατασκευάζουσιν, ἀλλ' ἀκαταστατοῦντες, ἄλλοτε μὲν τοῦτο, ἄλλοτε δὲ ἐκεῖνο ἐπαγγέλλονται, « Μὴ ^{1. Τ. μ. 1. 5.} » νοοῦντες μήτε ἅ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων » διαβεβαιοῦνται ». Ἄλλοτε μὲν ὁμολογοῦσι θεὸν ποιητὴν τοῦ παντός, πλὴν λέγουσιν, ὅτι οὐδὲ τοὺς κακοὺς παιδεύει, οὐδὲ τοὺς ἀγαθοὺς εὐεργετεῖ, οὐδὲ προνοεῖ ὅπως ὑπὲρ τῶν κτισμάτων, ὧν ἐπλασεν. Ὅθεν φανερόν ἐστιν, ὅτι οὗτος ὁ θεός, ὁ ὑπὸ τῆς φαντασίας αὐτῶν πλαττόμενος, ἢ οὐ δύναται προνοεῖν, καὶ ἐπομένως ἐστὶν ἀσθενής, ἢ οὐ θέλει, καὶ ἐπομένως ἐστὶν ἢ φθονερός καὶ

1. Κορ. 15.
12.

ἐπίβουλος, ἢ ὑπερήφανος καὶ ἀκατάδεκτος, ἢ νωθρός καὶ ἀμελέστατος· τοιοῦτον θεὸν πλάττει ἢ πεπλανημένη αὐτῶν φαντασία, τουτέστιν ἀτελῆ καὶ ἀσθενῆ καὶ ἐμπαθῆ, καὶ ἐπομένως οὐτιδανώτερον καὶ αὐτῶν τῶν ψευδοθεῶν, τῶν ὑπὸ τῶν εἰδωλολατρῶν πλαττομένων. Ἄλλοτε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τοῦ θεοῦ ἀρνοῦνται, τυφλοὶ καὶ κωφοὶ καὶ ἄλογοι καὶ ἀναίσθητοι, οὐδὲ τὰ κτίσματα βλέποντες κηρύττοντα τὸν κτίστην, οὐδὲ τὴν φωνὴν τῆς φύσεως ἀκούοντες διηγουμένην τοῦ θεοῦ τὴν δόξαν, οὐδὲ εἰς τὸν λόγον ὑποτασσόμενοι, τὸν ὀδηγοῦντα πρὸς τὴν κατανόησιν τῆς παντοδυναμίου ἀρχῆς, οὐδὲ εἰς τὴν αἴσθησιν πειθόμενοι, ἧτις ἀναγκάζει πιστεῦσαι δημιουργὸν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων. Ἄλλοτε δὲ ὑποκρίνονται, ὅτι εἰσὶν ἀκόλουθοι τοῦ συστήματος τοῦ Πύρρονος, καὶ ἐπομένως ἀμφιβάλλουσι περὶ πάντων, καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, ὡσπερ ἂν εἰ οὐκ ἐγίνωσκον, ὅτι τὸ τοιοῦτον σύστημα περιεπαίχθη καὶ κατηργήθη, καὶ παντελῶς ἐξέλιπεν. Ἐχουσιν ὁμῶς οἱ τοιοῦτοι ἀσεβεῖς ἴδιον ἰδιαιτάτον ἀγῶνα, ἵνα τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καταργήσωσιν.

Ἐὰν δὲ ἐρωτήσης αὐτούς, διὰ τί ἀναλαμβάνουσι τόσον ζήλον διὰ τὸν ἀφανισμόν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀποκρίνονται, ὅτι σκοπὸν ἔχουσι φωτίσαι τοὺς ἀνθρώπους. Ὅποιον δὲ φωτισμὸν ἔλαβον αὐτοὶ ἐκ τῆς ἀπιστίας αὐτῶν, μαρτυρεῖ ὁ βίος καὶ τὸ πολίτευμα αὐτῶν. Αὐτοὶ ὡς ψεῦσαι καὶ δόλιοι ὑποκριταί, ὑποσχόμενοι ἔλευ-

θερίαν καὶ ἰσότητα, ἀπατῶσι πολλοὺς, ἔπειτα ὡς λησταὶ ἐνοπλοὶ καθαιροῦσι μὲν τοὺς νομίμους ἐξουσιαστάς, ὑποτάσσουσι δὲ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν πόλεις καὶ ὀλοκλήρους ἐπαρχίας, ἀρπάζουσι πάντας τοὺς ἐν αὐταῖς θησαυροὺς, καὶ ποιοῦσι τοὺς ἐν αὐταῖς κατοικοῦντας, ἀντὶ ἐλευθέρων, δούλους αὐτῶν, καὶ ἀντὶ ἴσων, ἐλεεινοὺς καὶ τρισαθλίους. Μαρτυρεῖ, ὁποῖός ἐστιν ὁ φωτισμὸς αὐτῶν, ἡ δυστυχεστάτη κατάσασις τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος· μαρτυρεῖ τὸ αἷμα, τὸ ποταμηδὸν ἐκχυνόμενον ἐν πάσῃ σχεδὸν τῇ Εὐρώπῃ· μαρτυροῦσι τὰ πάνδεινα κακὰ, ὅσα πάσχουσι δυσάριθμοι ἀνθρώπων μυριάδες· μαρτυρεῖ ἡ ἄλογος αὐτῶν πρόληψις, ἡ περὶ τῆς πολιτικῆς διοικήσεως, ἧτις ἀναστατῶσαι σπουδάζει τοὺς λαοὺς, καὶ διεγείρει τὸ ὑπήκοον κατὰ τοῦ ἀρχοντος, καὶ ἐκταράξει καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλικοὺς θρόνους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τούτων διδασκαλία κολακεύει τὴν σάρκα, καὶ ἐξουδενεῖ τὸ πνεῦμα, σβεννύει τῆς συνειδήσεως τὸν ἔλεγχον, καὶ λύει τὸν χαλινὸν τῶν τυραννούντων ἡμᾶς παθῶν, θεοποιεῖ τὴν σαρκικὴν ἡδονήν, καὶ ὡθεῖ τὸν ἀνθρωπενὸν ἢ διάνοια αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐγκεῖται

« Ἐκ νεότητος αὐτοῦ », ἤγουν πρὸς τὸν κρημνὸν πάσης ἀίσχρᾶς ἐπιθυμίας καὶ ἀπανθρώπου πράξεως· διὰ τοῦτο εὐκολα μὲν μεταδίδοται καὶ πολυπλασιάζεται, δύσκολα δὲ ἰατρεύεται καὶ ἐξαλείφεται.

Ἐπειδὴ ὁμῶς αὐτοὶ λέγουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις· Ἐὰν ἐβλέπαμεν ἓνα καὶ μόνον ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, οὐ μόνον ἐπιστεύομεν,

ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνίστανται, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσα ἢ χριστιανικὴ πίστις διδάσκει παρευθὺς ἐπειθόμεθα, διὰ τοῦτο προβάλλομεν δύο ἐκ τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἀποστόλου Παύλου περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τουτέστι τὴν ἐκ τῶν θείων γραφῶν, καὶ τὴν ἐκ τῶν μαρτύρων, ἐκφράζοντες αὐτὰς πλατύτερον, καὶ ἀναπληροῦντες ὅσα ὁ Παῦλος διὰ τὸ σύντομον ἐγκατέλιπεν. Ἄλλ' ὁ λόγος τῶν θείων γραφῶν οὐδὲν ἰσχύει εἰς τοὺς ἀπίστους, ἐπειδὴ νομίζουσιν αὐτὸν οὐχὶ λόγον θεοῦ, ἀλλὰ κατασκευὴν ἀνθρώπων. Ἄλλ' οὐδὲ αἱ μαρτυρίαι πείθουσιν αὐτούς, ἐπειδὴ ὑποπτεύονται ψεῦδος καὶ δολιότητος. Ἐὰν ἐβλέπαμεν, λέγουσιν, ἄνθρωπον ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἐπίσεύομεν καὶ ἐπειθόμεθα. Τοῦτο αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ πλοῦσιος πρὸς τὸν Ἀβραάμ· « Ἐρωτῶ οὖν »

Λουκ. 16.
27. 29.
30. 31.

» σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν, ἡγουν τὸν » ἀποθανόντα Λάζαρον, εἰς τὸν οἶκον τοῦ » πατρός μου. Ἐχουσι Μωσέα, ἀπεκρίθη » πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀβραάμ, καὶ τοὺς προφήτας, » ἀκουσάτωσαν αὐτῶν ». Ὁ δὲ πλοῦσιος ἐπέμενεν ἰσχυρογνωμονῶν· « Οὐχί, πάτερ » Ἀβραάμ, ἔλεγεν· ἀλλ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν » πορευθῆ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν ». « Εἰ Μωσέως, ἀπεκρίθη ὁ Ἀβραάμ, καὶ » τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν » τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ, πεισθήσονται »

Ματθ. 48.
12.

Ἄλλὰ διὰ τί, ὡ ἀπίστοι, ἄνθρωποι ὄντες διὰ λογικῆς δυνάμεως τετιμημένοι, παρασυμβάλλεσθε τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὁμοιοῦσθε αὐτοῖς; τὰ κτήνη, ἐπειδὴ οὐκ ἔχουσι νοῦν, κινουῦνται καὶ ἔλκονται,

καὶ, ἴν' οὕτως εἴπω, σύρονται ὑπὸ μόνων τῶν αἰσθήσεων· ὑμεῖς δὲ νοῦν ἔχοντες, καὶ συλλογιζόμενοι, καὶ κρίνοντες, καὶ διακρίνοντες, διὰ τί μετέρχεσθε μόνην τὴν αἰσθησιν, καὶ εἰς αὐτὴν ἀφιστροῦτε ὅλην τὴν κρίσιν ὑμῶν καὶ τὴν ἀπόφασιν; πόσον παράλογόν ἐστίν, ἐάν, ἔχοντες δύο χεῖρας, δεξιάν καὶ ἀριστεράν, μετερχώμεθα εἰς τὰς ἐργασίας ἡμῶν μόνον τὴν ἀριστεράν, ἐγκαταλιμπάνωμεν δὲ τὴν δεξιάν ἀνενέργητον καὶ ἀκίνητον, ὡσπερ ἂν εἰ μὴ εἴχομεν αὐτήν; πόσον δὲ ἀτελῆ ἦσαν καὶ τὰ ἔργα, τὰ διὰ μόνης τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς γινόμενα; ἔχετε αἰσθησιν, ἀλλ' ἔχετε καὶ νοῦν. ἢ αἰσθησις παρίστησιν εἰς τὸν νοῦν τὰ αἰσθητὰ; ἀλλ' ὁ νοῦς κρίνει καὶ διακρίνει αὐτά. Πῶς οὐκ αἰσθάνεσθε, ὅτι πρῶτον βάλλετε ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ νοῦς τὸ βλεπόμενον, ἔπειτα πείθεσθε, ὅτι οὕτως ἔχει καθὼς τὰ ὄμματα παρέστησαν, ἢ ἄλλως, καθὼς ὁ νοῦς κρίνει; ἀρά γε οὐ γνωρίζετε τὰς ἀπάτας τῶν αἰσθήσεων; πιστεύετε ὑμεῖς, ὅτι τόσον ἐστὶ τοῦ ἡλίου τὸ μέγεθος, ὅσον αὐτὸ βλέπετε; οὐχί; ὑμεῖς πεπεισμένοι ἐστέ, ὅτι ἐστὶ μυριοπλασίως μεῖζον. Ἄλλὰ πόθεν τοῦτο; Ἐκ τῶν συλλογισμῶν τοῦ νοῦς. Βλέπετε οὖν, ὅτι πείθεσθε εἰς τὸν λόγον τοῦ νοῦς μᾶλλον, ἢ εἰς τὴν παράστασιν τῶν αἰσθήσεων. Διὰ τί δὲ εἰς τὰς ἀποδείξεις τῆς θεωρητικῆς γεωμετρίας καὶ τῆς ἀριθμητικῆς οὐδεὶς ἀμφιβάλλει; Διότι παραχωρεῖ ἐξ αὐτῶν ἢ παράστασις τῆς ἀπατώσεως ὀράσεως, καὶ δουλεύει μόνον ὁ λόγος, ὁ τὸν νοῦν καταπειθῶν,

Ἄλλ' ἢ ἀπόδειξις τοῦ Παύλου, λέγετε, οὐδὲ λόγον ἔχει πείθοντα, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. ὦ! εἰς τοῦτο παραλογεῖτε προφανέστατα, ἢ μὴ διακρίνοντας τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, διὰ τὴν τοῦ νοῦς ὑμῶν ἐμπάθειαν, ἢ μὴ γινώσκοντες ἐξ ἀμαθείας, τίνες εἰσὶν οἱ λόγοι, οἱ ἀποδεικτικοὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ πρῶτόν ἐστι πάθος γεννώμενον ἐκ τῆς προκαταλήψεως, ἢ ἐκ τῆς ὑπερηφανείας, ἢ ἐξ ἄλλων πολλῶν ὁμοῦ παθῶν. Ὅθεν εἰάν μὴ ἐκτιναξήτε ἐκ τοῦ νοῦς ὑμῶν τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν τοιούτων παθῶν, οὐδέποτε δύνασθε γνωρίσαι τὴν ἀλήθειαν. Τὸ δὲ δεύτερόν ἐστι πάθος εὐθεράπευτον· διότι, ἀφ' οὗ μάθετε τοὺς λόγους, φεύγει ἀφ' ἡμῶν τῆς ἀμαθείας τὸ σκότος, καὶ ἔρχεται τῆς ἀληθείας τὸ φῶς.

Ἐὰν ἐρευνήσητε τῶν ἀγίων προφητῶν τὰ βιβλία, ἐν αὐτοῖς εὗρίσκετε τοὺς λόγους, οἵτινες πείθουσι τὸν νοῦν οὐ μόνον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἀληθῆ εἰσι πάντα, ὅσα περὶ αὐτοῦ διδάσκουσι τὰ εὐαγγέλια. Ἀλλ' ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τὰ προφητικὰ βιβλία οὐκ ἐγράφησαν κατὰ θεῖαν ἔμπνευσιν, ἀλλὰ κατεσκευάσθησαν κατὰ ἀνθρωπίνην ἐφεύρεσιν. Ἠκούσαμεν τὴν πρότασιν ὑμῶν, ἀλλ' ἵνα καταπείσητε περὶ τούτου καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἡμᾶς, ἀνάγκη ἐστίν, ἵνα ἀποδείξητε πρῶτον, ὅτι οἱ προφῆται ἦσαν ἀνθρωποὶ ἀσεβεῖς, παγκάκιστοι, καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων πονηρότεροι· διότι, εἰάν μὴ ἦσαν τοιοῦτοι,

πῶς μετὰ τοσαύτης αὐθαδείας ἐλάλουν μὲν τὰ λόγια τῆς πονηρίας αὐτῶν, ἔλεγον δὲ· Τὰ δε λέγει Κύριος; Ποῖον δὲ λόγον, ἢ ἀπόδειξιν, ἢ μαρτυρίαν ἔχετε περὶ τοῦ, ὅτι οἱ προφῆται ἦσαν ἀσεβεῖς καὶ παμπόνηροι; οὐδεμίαν· ἡμεῖς δὲ διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ βίου καὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν ἀποδεικνύομεν, ὅτι ἦσαν ἀνθρωποὶ εὐσεβέστατοι, ἀπροσωπόληπτοι, φιλαληθέστατοι, καὶ πάση δικαιοσύνῃ καὶ ἀρετῇ διακεκοσμημένοι. Ἐκ τούτου δὲ ἐπεταί, ὅτι ἀδύνατον ἦν, ἵνα τοιοῦτοι ἀνθρωποὶ πράξωσι τοιοῦτον δολερὸν καὶ πανοῦργον καὶ ἀσεβὲς ἔργον. Δεύτερον δὲ, πρέπον ἐστίν, ἵνα ἀποδείξητε, ἐν ποίᾳ δυνάμει οὗτοι οἱ ἀνθρωποὶ, ὅποιοι καὶ ἂν ἦσαν, οἱ τοσοῦτους αἰῶνας πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συγγραψάντες τὰ ἑαυτῶν βιβλία, προσέειπον τὰ περὶ αὐτοῦ μετὰ τοσαύτης ἀκριβείας, ὥσπερ ἂν εἰ ἐβλεπον αὐτὰ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Ἐν ποίᾳ δυνάμει ὁ προφήτης Δανιὴλ ^{Δαν. 9} _{24. κτ.} διὰ τῶν ἑαυτοῦ ἐβδομάδων προσέειπε μετὰ μετὰ τοσαύτης βεβαιότητος τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐμελλε γεννηθῆναι; ἐν ποίᾳ δυνάμει ὁ προφήτης Ἡσαΐας προηγόρευσε τοσοῦτον φανερὰ τὰ περὶ τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰπὼν· « Διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ^{He. 7. 14} » ἡμῖν σημεῖον· ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ » λήψεται, καὶ τέξεται υἱὸν καὶ καλέσεις » τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουὴλ »; Ἐπι δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ σταυροῦ

αὐτοῦ, καὶ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστο-
λῆς αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς μεγαλειότητος τῆς
δεσποτείας καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ, καὶ

Ηρ. 9. 6. 7. περὶ τῆς αἰωνίου αὐτοῦ βασιλείας. « Ὅτι
» παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, εἶπεν, υἱὸς καὶ
» ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγεννήθη ἐπὶ τοῦ
» ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα
» αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος· ἄξω
» γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὑγείαν
» αὐτῶ. Μεγάλῃ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς
» εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον· ἐπὶ τὸν
» θρόνον Δαβὶδ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,
» κατορθῶσαι αὐτήν, καὶ ἀντιλαβέσθαι ἐν
» κρίματι καὶ δικαιοσύνῃ, ἀπὸ τοῦ νῦν
» καὶ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ ζῆλος Κυρίου Σα-
» βαὼθ ποιήσει ταῦτα ». Πρὸς τούτους δὲ
καὶ τὰ θαυμάσια ἔργα, ὅσα ὁ Ἰησοῦς
Χριστὸς ἐποίησεν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐν
κόσμῳ διατριβῆς αὐτοῦ· « Πνεῦμα Κυ-
» ρίου, λέγων ὡς ἐκ προσώπου Χριστοῦ,
» ἐπ' ἐμέ, οὗ εἴνεκεν ἔχρισέ μοι, εὐαγγελί-
» σασθαι πτωχοῖς ἀπέσαλκέ με, ἰάσασθαι
» τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κη-
» ρύξαι αἰχμαλώτους ἄφεισιν καὶ τυφλοῖς
» ἀνάβλεψιν ». Ἐν ποίᾳ δυνάμει ὁ Ἱερεμίας
προεῖπε σαφέστατα καὶ αὐτὸ τὸ θρηνητικὸν
συμβάν, τὸ ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ Χριστοῦ,
ἡγουν τὴν βρεφοκτονίαν, ἣν ἐποίησεν ὁ
Ἡρ. 31. 15. Ἡρώδης; « Φωνή, εἶπεν, ἐν Ῥαμαῖ ἠκού-
» σθη θρήνου καὶ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ·
» Ῥαχὴλ ἀποκλαιομένη οὐκ ἠθελε παύσα-
» σθαι ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ». Ἐὰν
στοχασθῆς τὰ λόγια τοῦ προφήτου
Ζαχαρίου, φαίνεται σοι, ὅτι αὐτὸς ἔβλεπεν

ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ
πώλου ὄναι καθεζόμενον, καὶ εἰσερχόμενον
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ, « Χαῖρε, ^{Ζαχ. 9. 9.}
» ἔλεγε, σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυσσε,
» θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς
» σου ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ σώζων, αὐτὸς
» πραῦς, καὶ ἐπιβεδῶκως ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ
» πῶλον νέον ».

Ἄνοιξον τὸ βιβλίον τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ,
τὸ πολλῶ παλαιότερον τῶν βιβλίων τῶν εἰρη-
μένων προφητῶν. Ἐναὐτῶ ἀναγινώσκεις τὰς
προφητείας καὶ τῶν παθῶν, καὶ τῆς ταφῆς,
καὶ τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς
ἀναβάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. « Ἐδωκαν, ^{Ψαλ. 68.}
» λέγει ὁ προφήτης, εἰς τὸ βρῶμά μου ^{21.}
» χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν
» με ὄξος ». Ἄκουσον περὶ τούτου καὶ τὴν
μαρτυρίαν τοῦ εὐαγγελίου· οἱ δὲ στρατιῶται
« Ἐδωκαν αὐτῶ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς ^{Ματθ. 27.}
» μεμιγμένον ». Ὁ μὲν προφήτης προεῖπε· ^{34.}
« Πάντες οἱ θεωροῦντές με ἐξεμυκτήρισάν ^{Ψαλ. 21. 7.}
» με, ἐλάλησαν ἐν χεῖλεσιν, ἐκίνησαν κεφα-
» λήν ». Ὁ δὲ εὐαγγελιστῆς ἰστορήσεν·
« Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουσαν αὐ- ^{Ματθ. 27.}
» τὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· καὶ ^{39. 40.}
» λέγοντες· ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρι-
» σὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν·
» εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ
» σταυροῦ ». Ὁ μὲν προφήτης προλέγων
τὸ μέλλον γενέσθαι, εἶπε· « Διμερίσαντο ^{Ψαλ. 21.}
» τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ^{18.}
» ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον ». Ὁ δὲ
εὐαγγελιστῆς καὶ αὐτόπτης τοῦ πεπραγ-
μένου λέγει· « Οἱ δὲ στρατιῶται, ὅτε

Ἰωάν. 19. » ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμά-
 23. 24. » τια αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη,
 » ἐκάσῳ σρατιώτῃ μέρος) καὶ τὸν χιτῶνα·
 » ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄρραφος· ἐκ τῶν ἄνωθεν
 » ὑφαντός δι' ὄλου. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλή-
 » λους· μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχῳμεν
 Ἐβ. 87.6. » περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται »· « Ἐθεντό με,
 » εἶπεν ὁ προφήτης, ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ,
 Μαρτ. 27. » ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιά θανάτου ». « Ὁ
 59. 60. » δὲ Ἰωσήφ, λέγει ὁ εὐαγγελιστῆς,
 » λαβὼν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ἐνετύλιξεν
 » αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθετο αὐτὸ
 » ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ». Περὶ δὲ
 τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ
 μὲν προφήτης πρῶτον εἰσάγει αὐτὸν τὸν
 Ἰησοῦν Χριστὸν λέγοντα· « Ὅτι οὐκ ἐγκα-
 15. » ταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδην, οὐδὲ
 10. » δώσεις τὸν ὀσίων σου ἰδεῖν διαφθοράν ».
 Ὁ δὲ εὐαγγελιστῆς ἱστορεῖ τὸν Ἰησοῦν
 Χριστὸν εἰπόντα· « Ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν
 10. » ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν ».
 Ἐπειτα ὁ μὲν προφήτης προσεύχεται καὶ
 παρακαλεῖ ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως τοῦ
 Ἐβ. 56.8. Χριστοῦ, λέγων· « Ἐξεγέρθητι ἡ δόξα μου,
 » ἐξεγέρθητι, ψαλτήριον καὶ κιθάρα »·
 Καὶ μὴ νομίσης, ὅτι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν
 ὁ προφήτης ἐξεφώνησε ταῦτα τὰ τρία·
 διότι ἐξέλαβεν αὐτὰ ὡς σύμβολα τῶν τριῶν
 θείων προσώπων, καὶ ὡς σημαντικὰ τῆς
 θεότητος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος
 ἐκείνου, ὑπὲρ οὗ ἐδέετο, ἵνα ἐκ νεκρῶν ἀνα-
 στηθῇ· εἰσακούεται δὲ ἡ προφητικὴ αὐτοῦ
 προσευχὴ, καὶ ἀκούει φωνὴν λέγουσαν·
 « Ἐξεγερθήσομαι ὀρθρου ». Ὁ δὲ εὐαγγε-

λιστῆς, περιγράφων τὸν καιρὸν τῆς ἀναστά-
 σεως τοῦ Χριστοῦ, λέγει· « Ὁρθρου θαθείος ^{Λουκ. 24.}
 12. 13. » ἦλθον ἐπὶ τὸ μνήμα, (αἱ μυροφόροι δηλο-
 » νότι) εὔρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον
 » ἀπὸ τοῦ μνημείου· καὶ εἰσεληοῦσαι, οὐχ'
 » εὔρον τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ». Ὁ
 μὲν προφήτης προβλέπων τὴν εἰς οὐρανοὺς
 ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐψαλλεν ἐν
 ἀγαλλιάσει· « Ἀνέβη ὁ θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, ^{Ἐβ. 46.}
 5. » Κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος· » Ὁ δὲ εὐαγγε-
 γελιστῆς ἐμαρτύρησε, λέγων· « Ὁ μὲν οὖν ^{Μαρτ. 16.}
 19. » κύριος, μετὰ τὸ λαλήσαι αὐτοῖς, ἀνελή-
 » φθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δε-
 » ξιῶν τοῦ θεοῦ ». Ἐπιλήψει με ὁ χρόνος,
 ἐάνθελθῶ δηγηθῆναι ὅσα οἱ προφῆται προ-
 εἶπον περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπ' αὐ-
 τῷ ἔλαβον τὸ προφητευθὲν πέρας.

Εἶπατε οὖν, ὧ ἄπιστοι, κατὰ ποῖον
 φυσικὸν λόγον, ἢ κατὰ ποῖαν ἀνθρωπίνην
 δύναμιν οἱ προφῆται τοσοῦτους αἰῶνας
 πρὸ τῆς ἐν κόσμῳ παρουσίας τοῦ Χριστοῦ
 προεἶδον καὶ προεἶπον μετὰ τοσαύτης ἀ-
 κριθείας τὰ περὶ αὐτοῦ; τί ἀποκρίνεσθε;
 λέγετε ἴσως, ὅτι τὰ προφητικὰ λόγια εἰσι
 πλάσματα τῶν χριστιανῶν; ἀλλ' ἐπιστο-
 μίζουσιν ὑμᾶς οἱ Ἑβραῖοι· αὐτοὶ, οἱ ἄσπον-
 δοὶ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς χριστια-
 νικῆς πίστεως, φυλάττουσι, κατὰ θεῖαν
 οἰκονομίαν, τῶν προφητῶν τὰ βιβλία, τὰ
 ἐν τῇ ἑβραϊκῇ αὐτῶν διαλέκτῳ γεγραμ-
 μένα, καὶ σέβονται αὐτὰ ὡς προφητικά,
 καὶ ὡς περιέχοντα θεοῦ λόγια. Ἢ λέγετε,
 ὅτι οἱ εὐαγγελισταὶ κατεσκεύασαν τὴν
 εὐαγγελικὴν ἱστορίαν, ἀκολουθήσαντες οὐχ

ὅσα πράγματι καὶ ἀληθεῖα συνέβησαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλ' ὅσα περὶ αὐτοῦ εἶπον οἱ προφήται; Ἄλλ' οἱ ἀπόστολοι πρῶτον μὲν οὐκ εἰς ἄλλον τινὰ τόπον, ἀλλ' εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐκήρυξαν τὸ εὐαγγέλιον. Πῶς οὖν ἐτόλμησαν λαλεῖν παρρησία τοσοῦτον ψεῦδος ἐνώπιον τῶν κατοικούντων ἐν Ἱερουσαλήμ, οἵτινες καὶ εἶδον καὶ ἤκουσαν τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Πῶς ἐτόλμησαν ἐνώπιον παντός τοῦ συνεδρίου, ἤγουν ἐνώπιον ἀρχόντων καὶ πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ἀρχιερέων καὶ πάντων τῶν ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ γένους, λέγειν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν περὶ τοῦ Χριστοῦ, « Ὅν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, » ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν; ἢ πῶς ἤλπισαν, ὅτι λαλοῦντες τοσοῦτον ψεῦδος, δύνανται πείσαι τοὺς ἀθρώπους; ἢ πῶς τόσαι χιλιάδες ἐξ αὐτῶν τῶν κατοικούντων τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀκούοντες τοὺς ἀποστόλους λαλοῦντας ἀναισχύντως τοσοῦτον σωρὸν ψεύδους; ἀσύστατοι οὖν καὶ οὐτιδαναί εἰσιν, ὡς ἄπιστοι, αἱ ἐνστάσεις ὑμῶν ἀναγκάζει δὲ ἡμᾶς ἢ δύναμις τοῦ λόγου, ἢ να πιστεύσητε, ὅτι ἄλλη δύναμις, πολλῶ ὑπερτέρα τῆς φύσεως, εἶπουν δύναμις τοῦ πανυπερτελείου θεοῦ, καὶ τὸν νοῦν τῶν προφητῶν ἐφώτισε προκατιδεῖν τὰ μέλλοντα, καὶ τὴν γλῶσσαν διεύθυνε λαλῆσαι τὰ μυστήρια, καὶ τὴν χεῖρα ἐκίνησε γράψαι τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ, τοσοῦτους αἰῶνας πρὸ τοῦ Χριστοῦ· ἐπομένως ἀληθῆ καὶ ἀναμφίβολά εἰσιν ὅσα περὶ αὐτοῦ οἱ προφήται προεκή-

ρυξαν· ἐπομένως ἀληθῆ καὶ ἀναμφίβολον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Ἴδου οὖν βλέπετε ἓνα ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα, βλέπετε δὲ αὐτὸν οὐ διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν πολλάκις ἀπατώντων ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τοῦ φωτός τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τοῦ μηδέποτε πλανῶντος, ἀλλὰ πάντοτε πληροφοροῦντος· καὶ οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐστὶν ἐκ τῶν προτέρων, ἤγουν ἐκ τῶν λόγων, τῶν ὑπὸ τῶν προφητῶν πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως διακηρυχθέντων. Ἀκούσατε δὲ καὶ τὸν λόγον, τὸν ἐκ τῶν ὑσέρων, τουτέστι τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ μαρτυρησάντων, ὅτι εἶδον τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνάστασιν. Ἐρώτησον πρῶτον σεαυτὸν, εἰ ἂν διὰ ἐν ψευδὲς πλάσμα, ὃ σὺ ἐπλάσας καὶ κατεσκεύασας, στέργῃς αὐτοπροαιρέτως ὑπομεῖναι πᾶσαν κάκωσιν καὶ βάσανον, καὶ τὴν στέρησιν τέλος πάντων τῆς ἰδίας σου ζωῆς, διὰ ὀξυτάτων βασανιστηρίων· ἐρώτησον ἔπειτα καὶ ὅσους ἄλλους θέλεις, εἰ ἂν στέργωσι ταῦτα πάντα διὰ ἐν γνωστὸν καὶ μάταιον ψεῦδος. Τί ἀποκρίνεσαι σὺ πρὸς σεαυτὸν; Τί ἀποκρίνεται σοι ὅστις ἂν ἐρωτηθῆ; λέγεις ἄρα γε σὺ, ἢ λέγει ἄλλος τις, ναί, στέργω; οὐχί· διότι τοῦτό ἐστιν οὐ μόνον ἐναντίον παντός λόγου, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τοῦ νόμου τῆς φύσεως· μάλιστ' στέργει ὁ ἄνθρωπος τὸν θάνατον διὰ τὸ δίκαιον, διὰ τὸ συμφέρον, διὰ τὴν ἀλήθειαν. Δώδεκα ἀπόστολοι, ἑβδομήκοντα μαθηταί, πεντακόσιοι, ἀδελφοί, πάντες σύγχρονοι, καὶ πάντες σύμφωνοι καὶ ὁμόφρονες, κη-

Πρ. 4. 4.
10.

Πρ. 2. 42. καὶ
4. 4.

ρύττουσι, λέγοντες· εἶδομεν τὸν Ἰησοῦν
 Χριστὸν μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν αὐτοῦ ἀνά-
 στασιν. Τὸ συνέδριον τῶν Ἰουδαίων μετὰ
 πολλῶν καὶ μεγάλων φοβηρισμῶν παρα-
 γέλλει εἰς τοὺς ἀρχηγούς αὐτῶν, ἦγουν εἰς
 τοὺς ἀποστόλους, λέγον· μηδὲν κηρύτ-
 τετε, κλείσατε τὸ στόμα, μηδένα διδά-
 σκετε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ· «Καὶ
 » καλέσαντες αὐτούς, παρήγγειλαν αὐτοῖς
 » τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδά-
 » σκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ».

Αὐτοὶ δὲ ἀποκρίνονται ἐνώπιον παντὸς τοῦ
 συνεδρίου, λέγοντες· «Οὐκ ἐδυνάμεθα γάρ
 » ἡμεῖς ἂ εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ ἴλα-
 » λειν ». Καὶ οἱ μὲν τοῦ συνεδρίου πάλιν
 αὐστηρότατα ἐφοβήρισαν αὐτούς· αὐτοὶ δὲ
 περισσότερον κηρύττοντες, ἐμαρτύρουν, ὅτι
 ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. «Καὶ μεγάλη
 » δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόσ-
 » τολοὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου Ἰη-
 » σοῦ ». Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τοῦ συνεδρίου,
 κατέκλεισαν αὐτούς εἰς τὴν φυλακὴν· ἐκεῖθεν
 δὲ διὰ θαύματος ἐξελθόντας ἐρράβδισαν
 ἀνιλεῶς· αὐτοὶ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἐκραύγα-
 ζον· «ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. » Μετὰ
 ταῦτα ἐξελθόντες τῆς Ἱερουσαλήμ, τρέχου-
 σιν εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, κηρύττον-
 τες τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν, καὶ
 ἐπιβεβαιουῦντες καὶ λέγοντες· «Ὁ ἑωράκα-
 » μεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα,
 » καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ
 » τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· ὃ ἑωράκαμεν καὶ
 » ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν ». Ὑπὲρ
 τούτου δὲ τοῦ κηρύγματος ὑπομένουσι

πείναν, δίψαν, γύμνωσιν, κολαφισμούς,
 ὕβρεις, διωγμούς, βλασφημίας, ἀτιμίαν καὶ
 ἐξουδένωσιν, τελευταῖον δὲ καὶ βασανιστικὸν
 θάνατον. Ὁ Στέφανος, ὁ Ἀνανίας καὶ ὁ
 Ἀρχιππος παρέδωκαν τὸ πνεῦμα, λιθοβο-
 ληθέντες· ὁ Ἀνδρέας, ὁ Πέτρος, ὁ Φίλιππος
 καὶ ὁ Σίμων ὁ ζηλωτής, ἐν ξύλῳ σταυρω-
 θέντες· ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Βαρνάβας, πυρὶ
 κατακαυθέντες· ὁ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ
 Κυρίου, καὶ ὁ Τιμόθεος, ῥοπαλισθέντες· ὁ
 Παῦλος, ὁ Ἰάκωβος, ὁ τοῦ Ἰωάννου ἀδελ-
 φός, ὁ Ἀρίσταρχος, ὁ Πούδης, ὁ Τρόφιμος,
 τὰς κεφαλὰς ἀποτμηθέντες. Πολλὰ ὀλίγοι
 ἐκ τῶν ἀποστόλων καὶ μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ
 οὐκ ἐγεύθησαν τὸ μαρτυρικὸν τοῦ θανάτου
 ποτήριον. Πῶς ἐξηγεῖ τοῦτο τὸ παραδο-
 ξότατον καὶ ὑπὲρ φύσιν φαινόμενον ἢ
 ψευδοφιλοσοφία τῶν ἀπίστων; τί λέγουσι
 περὶ τούτου οἱ ψευδοφιλόσοφοι οἱ ἄπιστοι;

Αὐτοὶ ἴησαν, ἀποκρίνονται, ἄνθρωποι
 φανατικοί· καὶ πόθεν μὲν παράγεται αὐ-
 τῇ ἡ λέξις, οὐδὲ αὐτοὶ οἱ ταύτην μετερχό-
 μενοι γινώσκουσι· σημαίνει ὁμῶς παρ᾽
 αὐτοῖς τὸ, θεβλαμμένοι τὴν φαντασίαν
 καὶ μωροί· ἀλλὰ πεντακοσίων καὶ ὀγδοή-
 κοντα δύο ἀνθρώπων ἐβλάφθη ἡ φαντασία
 εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ ἔπαθε
 μίαν καὶ τὴν αὐτὴν βλάβην; πεντακόσιοι
 καὶ ὀγδοήκοντα δύο ἄνθρωποι μωροὶ κατὰ
 μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μωρίαν καὶ κατὰ τὸν
 αὐτὸν καιρὸν; καὶ τίς λόγος τοῦτο πείθει;
 ἀλλὰ καὶ οἱ φανατικοὶ φοβηριζόμενοι καθ'
 ῥάβδιζόμενοι, ὅπως ἂν μὴ λαλῶσι τὰ τῆς
 μωρίας αὐτῶν, φοβοῦνται καὶ σιωπῶσιν.

Πράξ. 4.
 18.

Αὐτ. 20.
 21.

Αὐτ. 23.

Πράξ. 5.
 18. 40.

1. 1. 3.

1. Κορ. 4.
 11. 13.

οἱ δὲ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, φοβεριζόμενοι καὶ ραβδιζόμενοι, καὶ μυρίας κακουχίας καὶ τιμωρίας πάσχοντες, πολλῶ μᾶλλον ἐκήρυττον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Μωροὶ; καὶ ἔχουσι τόσῃ συμφωνίαν καὶ ἀγάπην μεταξύ ἀλλήλων, τόσῃ φρόνησιν εἰς τὰ λόγια, τόσῃ δικαιοσύνην εἰς πᾶν ἔργον, τόσῃ ἀρετὴν εἰς πᾶσαν πράξιν, τόσῃ ἀγιοσύνην εἰς τὰ ἦθη; μωροὶ καὶ ἅγιοι; τοῦτο τὸ μάθημα διδάσκει ὑμᾶς ἢ ἄλογος φιλοσοφία ὑμῶν; καὶ τίς λόγος τοῦτο πείθει; ἢ τίς ἄνθρωπος φρόνιμος εἰς τοῦτο πείθεται;

Ἄλλ' ἔστω· αὐτοὶ μὲν ἦσαν μωροὶ· ἀλλὰ πῶς ἐμωράνθησαν τόσα πλήθη ἀνθρώπων εἰς τὴν Ἀσίαν, τόσα εἰς τὴν Εὐρώπην, τόσα εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ ἐπέισθησαν, ὅτι ἀληθὲς ἐστὶν ἐκεῖνο, ὅπερ οἱ μωροὶ ἐκήρυττον, ἤγουν, ὅτι ὁ σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανὼν καὶ ταφείς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν; Πῶς ἐπέισθησαν εἰς τῶν μωρῶν τὸ κήρυγμα οἱ ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ οἱ Ἀρειοπαγῖται εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου τότε ἤκμαζον αἱ ἐπιστῆμαι, καὶ ἐπολιτεύετο ἢ ἀπόδειξις, καὶ ὁ νοῦς οὐκ ἐπλανᾶτο εὐκολα; Πῶς τόσα ἄμειτρα πλήθη ἀνθρώπων ἐπέισθησαν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν μωρῶν, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ ἐν μέσῳ δύω ληστῶν ὡς κατὰδικος σταυρωθεὶς, καὶ ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ ἀποθανὼν, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ ἐστὶ θεὸς ἀληθινός, ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς; Πῶς δὲ πεισθέντες καὶ πιστεύσαντες εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐγκατέ-

λιπον τὴν προπατορικὴν αὐτῶν θρησκείαν, καὶ τὰς πεπαλαιωμένας αὐτῶν συνηθείας, καὶ τοὺς τῶν προγόνων αὐτῶν νόμους, καὶ μετὰ τοσαύτης προθυμίας ἀπεστράφησαν πᾶσαν σωματικὴν ἡδονὴν καὶ ἄνεσιν, ἔτρεχον εἰς τοὺς κινδύνους καὶ διωγμοὺς καὶ εἰς τὰ βασανιστήρια, ὅσα οἱ τότε τύραννοι ἐφοβέριζον παρρησία, καὶ ἀνυποστόλως ἔπραττον καθ' ἐκάστην ἡμέραν κατὰ τῶν χριστιανῶν; Σὺ λέγεις, ὡ ἄπιστε, ὅτι οἱ τοῦ εὐαγγελίου κήρυκες ἦσαν βεβλαμμένοι τὴν φαντασίαν καὶ μωροὶ, πρόσθετες ὅμως τούτοις, ὅτι καὶ πᾶμπτωχοὶ ἦσαν, καὶ ἄοπλοι, καὶ γυμνοὶ, καὶ ἀγράμματοι, καὶ ὅτι ἐδίδασκον πλούτου καταφρόνησιν, κοσμικῶν ἐπιθυμιῶν ἀρνήσιν, πάσης σαρκικῆς ἡδονῆς ἀποχὴν, παθῶν ψυχοφόρων σταύρωσιν, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα ἀναγινώσκωμεν εἰς τὰ εὐαγγέλια. Πῶς οὖν τοιοῦτοι ἄνθρωποι διὰ τοιαύτης διδασκαλίας ἔπραξαν τοιοῦτον θαυμάσιον καὶ ἐξάισιον κατόρθωμα, ὁποῖόν ἐστὶν ἢ εἰς Χριστόν ἐπιστροφὴ τοῦ κόσμου; ποία δυνάμει; ποίῳ τρόπῳ; ποία ἐξουσία; Ὅστις ταῦτα συλλογισθῆ ἀπαθῶς, καὶ κρίνει ὀρθῶς καὶ δικαίως, ἐκεῖνος βλέπει, ὅτι πᾶς λόγος πείθει πιστεῦσαι, ὅτι οὐδεμία δύναμις κοσμικὴ προέστρεψε καὶ ἐνίσχυσε τοὺς κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου κηρύξαι τὴν εἰς Χριστόν πίσιν· οὐδεμία δύναμις κοσμικὴ, οὐδὲ προσπάθεια σωματικὴ ἐπέισε τοὺς ἀκροατὰς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος δεχθῆναι τὰ δόγματα καὶ τοὺς νόμους τῆς εἰς Χριστόν πίστεως· ἀναγκάζεται δὲ

Ψαλ. 76.
10.

ἐκβοῆσαι μετὰ τοῦ προφήτου τὴν φωνήν, τὴν ταῦτα προφητεύσασαν· « Καὶ εἶπα, » νῦν ἠρξάμην, αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς » δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου ».

Οὐδεὶς δὲ, ὡς νομίζω, φρόνιμος καὶ διακριτικὸς προβάλλει τὸ πλάσμα τῆς πλάνης, τὸ ἐξ αἰῶνας μετὰ τὴν Χριστοῦ ἀνάληψιν ἀρξάμενον, οὐδὲ λέγει, ἰδοὺ αὐτὸ τὸ δίδαγμα, κἂν μὴ ἐκ θεοῦ, ὁμῶς ἐπολυπλασιάσθη καὶ ἀπλώθη εἰς τοσαῦτα πλήθη ἀνθρώπων· διότι καθίς γινώσκει, ὅτι αὐτὸ ἀπλώθη τῇ δυνάμει τῆς σπάθης, καὶ ἐπολυπλασιάσθη τῇ ἰσχύϊ τῆς καταδυναστείας καὶ τῆς μαχαίρας· καὶ γνωρίζει, ὅτι αὐτὸ ἀνοίγει θύραν εἰς τὰς σωματικὰς τρυφάς, καὶ συντρίβει τοὺς χάλινους τῆς σωφροσύνης, καὶ ἀνταποδίδωσι κοσμικὰς ἀνταποδόσεις. Ἔμαθε δὲ καθίς, ὅτι οὐδέποτε ὑπὸ οὐδενός, οὐδὲ οἱ τοῦτο κηρύξαντες, οὐδὲ οἱ τοῦτο ὑποδεχθέντες, ὑπέμειναν θανάτους, ἢ δυναστείας, ἢ διωγμούς, ἢ κἂν μικρὰν τιμωρίαν, καὶ ἤκουσεν, ὅτι αὐτὸ κατὰ πρῶτον ἐκηρύχθη εἰς ἔθνη βάρβαρα, ἄσμμα, ἀμαθέστατα, ὧν τὰ περισσότερα οὐδεμίαν εἶχον πίστιν ἐγγραφον, οὐδὲ νομοθεσίαν.

ἰωάν. 6.
44.

Ἄλλ' ἄρα γε πείθονται οἱ ἄπιστοι, ταῦτα ἀκούοντες; « Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν » πρὸς με, εἶπεν ὁ Κύριος, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ, » ὁ πέμψας με, ἐλκύσῃ αὐτόν. » Ἐὰν οἱ ἄπιστοι, διώξαντες μακρὰν ἀπ' αὐτῶν τὰ πάθη, τὰ σκοτίζοντα τὸν νοῦν, καὶ δόντες τόπον εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, κατασταθῶσι σκευὴ ἀξία τῆς ὑποδοχῆς τοῦ ἀτιμῆ-

του μύρου τῆς πίστεως, οὐκ ἐγκαταλείπει αὐτοὺς ὁ θεός, ἀλλ' ἔλκει τῇ δυνάμει τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος, καὶ στηρίζει ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς ἀληθοῦς πίστεως. Ὑμεῖς δὲ, ὧ εὐσεβεῖς, ὅσοι ἠξιώθητε τοῦ μεγάλου χαρίσματος τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, προσέχετε, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν πλανηθῆτε· προσοχῆς μεγάλης ἔχετε χρεῖαν, μάλιστα εἰς τούτους τοὺς καιροὺς, ἐν οἷς ὑπὲρ ἄλλοτέποτε « Κύκλω οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσιν ». Ψαλ. 118. Ἀπατηλὸν ἐστὶ τῆς ἀσεβείας τὸ δέλεαρ, ἐπειδὴ διδάσκει τὴν τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν ἀπόλαυσιν· « Φάγωμεν καὶ πίωμεν, » 1. Κορ. 13. 32. αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν ». Ὑμεῖς ἐσεῖς ἀπλοὶ καὶ ἄκακοι, ἐκεῖνοι δὲ εἰσι δολεροὶ καὶ πανούργοι· ὑμεῖς ἴσως ἀγύμναστοι εἰς τὰς ἀποδείξεις τῆς πίστεως, ἐκεῖνοι καταγεγυμνασμένοι εἰς τῆς ἀσεβείας τὰ σοφίσματα. Ἀρέσκει εἰς τὰ πάθη σου ἡ τούτων διδασκαλία, γλυκαίνει τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός σου τοῦ λόγου αὐτῶν ἡ ἀσεβεία. Τὰ δὲ πάθη καὶ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσὶν ἐκεῖνοι οἱ ἐχθροὶ, περὶ ὧν ὁ Κύριος εἶπε· « Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ » Ματθ. 10. 36. αὐτοῦ ». Αὐτοὺς οὖν τοὺς ἐχθρούς σου καθοπλίζουσι κατὰ σοῦ οἱ ἀσεβεῖς, ἵνα θανατώσωσι τὴν ψυχὴν σου. « Τάφος » Ψαλ. 5. 9. ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· Ψαλ. 56. μάχαιρα 4. ὀξεῖα ἢ γλῶσσα· Ψαλ. 13. ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ 3. χεῖλη αὐτῶν, ἰσοδόλος ὁ λόγος αὐτῶν ». Κλείετε οὖν τὰ ὦτα, ὅταν αὐτοὶ λαλῶσι τῆς ἀπιστίας τὰ ῥήματα· φεύγετε τὰς ὁμιλίας αὐτῶν, ὡς φεύγετε τὴν φλόγα τοῦ πυρός καὶ τοῦ λοιμοῦ τὰ μολύσματα.

250 Ὁμιλία μετὰ τὴν Α'. πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν τοῦ Παύλου

Παροιμ. 1.
10, 11, 15.

« Υἱέ, μή σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς·
οὕτω συμβουλεύει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
διὰ στόματος τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος,
» μηδὲ βουληθῆς, εἰάν παρακαλέσωσί σε.

» Μὴ πορευθῆς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν,
» ἔκκλινον τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων
αὐτῶν ».

